

ГРАДСКА РАЗВОЈНА АГЕНЦИЈА
CITY DEVELOPMENT AGENCY

ГРАДСКА РАЗВОЈНА АГЕНЦИЈА

Анализа стања у сектору МСП-а и
преузетништва

mart 2023.

САДРЖАЈ:

I.	УВОД	2
1.	Методологија истраживања	3
2.	Циљ истраживања.....	3
3.	Циљна група.....	4
II.	РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА	4
1.	Број предузећа и облик организовања	4
2.	Дјелатност анкетираних привредних субјеката	5
3.	Величина предузећа.....	7
4.	Развојни аспекти предузећа	7
5.	Број и структура запослених у 2022. години.....	9
5.1.	Процјене о потребама запошљавања у 2023.години	9
5.2.	Проблеми у проналажењу стручног кадра	10
6.	Процјена сарадње са средњим стручним школама.....	11
7.	Пословни амбијент	12
8.	Ограничавајући фактори развоја предузећа.....	14
8.1.	Приједлози за побољшање или увођење нових линија подршке које би највише унаприједиле и олакшале пословање привредних субјеката.....	14
9.	РЕЗИМЕ	15

I. УВОД

Сходно успостављеној пракси провођења годишње анкете – испитивања ставова пословне заједнице о услугама јавног сектора у току 2022. године Градска развојна агенција је провела редовно годишње истраживање ради прикупљања општих информација о послодавцима, њиховим плановима за нова улагања и проширења, планове за евентуално нова запошљавања, неопходних вјештина и знања које потенцијално запослени треба да посједују, идентификације дефицитарних занимања, те мишљења о окружењу у којем послују.

На основу добијених инпута ово истраживање ће користити како за припрему приједлога за унапређење пословне климе и услова за инвестирање, тако и за решавање конкретних проблема са којима се предузећа сусрећу.

1. Методологија истраживања

У сврху ове анкете припремљен је упитник, који је упућен на 100 адреса приватног сектора. У истраживању је кориштена анкета која се користила у истраживању и у 2021. години, уз незнатне измјене. Анкета чије резултате ћемо приказати у наредном тексту урађена је у периоду од 01.08.2022. до 31.12.2022. године.

У оквиру овог истраживања, анкетиран је искључиво сектор малих и средњих предузећа, са акцентом на привредне субјекте регистроване као друштво са ограниченим одговорношћу (д.о.о.) и самосталне предузетнике (с.п.). Резултати су аналитички обрађени и приказани у графичком и текстуалном облику.

2. Циљ истраживања

Циљ ове анкете јесте подизање стандарда услуга и мјера које пружа Град Бања Лука са својим Јавним предузећима и установама ради стварања повољног пословног окружења за послодавце који послују на подручју града, као и привлачење нових инвеститора.

3. Циљна група

У истраживању су учествовали власници и директори привредних субјеката који послују на подручју Града Бања Лука. Сектори привреде који су обухваћени у склопу ове анализе су сљедећи:

- Пољопривредна и прехранбена индустрија
- Металопрерађивачка индустрија,
- Дрвопрерађивачка индустрија,
- Индустрија текстила, коже и обуће,
- Индустрија гуме, пластике и хемије,
- Грађевинска индустрија,
- Информационо – комуникационе технологије,
- Електро индустрија,
- Трговина,
- Туризам и угоститељство,
- Услуге и
- Остало

II. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

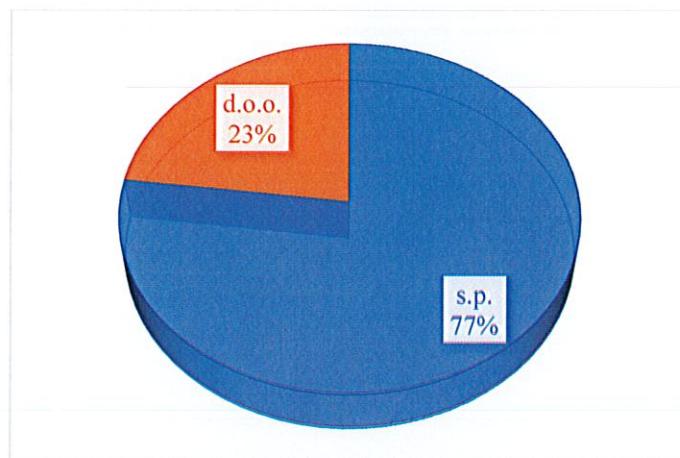
Увид у резултате истраживања вршиће се по областима у анкетном упитнику, а приказ истих започињемо са основним информацијама о послодавцу, затима радној снази и на крају са подацима о пословном амбијенту.

1. Број предузећа и облик организовања

Према облику организовања / регистрације, од укупно 100 анкетираних пословних субјеката:

- 77 од свих предузећа чини организациони облик с.п. и
- 23 предузећа организационог облика д.о.о.

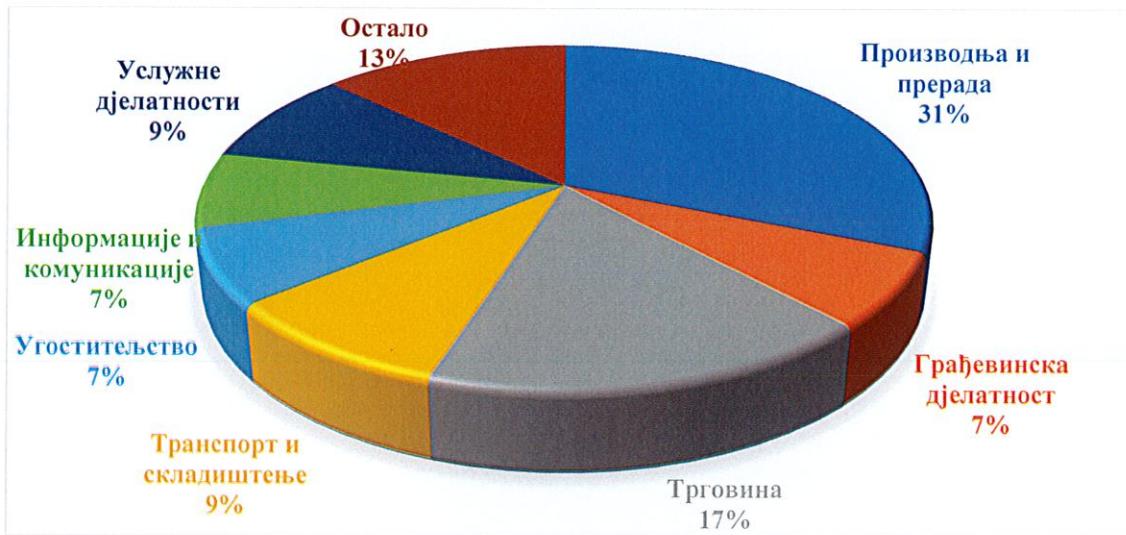
Графикон 1- Организационни облик организовања привредних субјеката

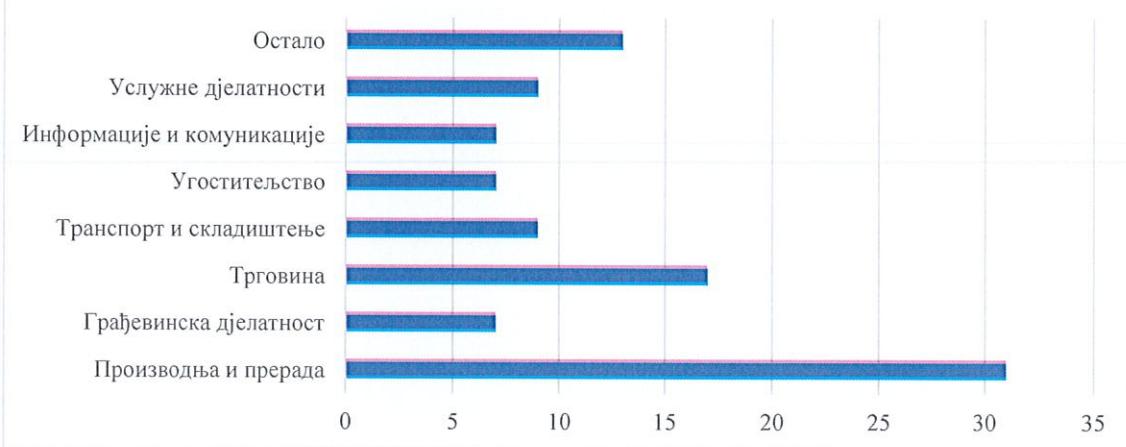
2. Дјелатност анкетираних привредних субјеката

Одабир правних и физичких лица за анкетирање подразумјевао је одабир различитих врста привредних дјелатности, које пословни субјекти обављају на подручју Града Бања Лука. Различитим облицима производње и/или прераде, као што је: прерада и конзервисање рибе, љускарa и мекушаца, прерадом дрвета - производња столарије, производња металне галантерије, производња полуфиналних и финалних производа од дрвета, производња челичних буради и сличних посуда од челика, производња амбалаже од пластичних маса, производња остале грађевинске столарије и елемената, производња металних конструкција и њихових дијелова бави се укупно 31% пословних субјеката обухваћених овом анкетом, грађевинском дјелатношћу се бави 7% анкетираних, трговачком дјелатношћу, трговином прехранбеним и непрехранбеним производима, бави се 17 % анкетираних. Различитим видовима пружања услуга: услугама прања и хемијског чишћења, фризерским и другим третманима за уљепшавање 9%, услугама транспорта бави се 9% анкетираних. Угоститељством се бави 7% анкетираних Осим наведеног из сектора информационе технологије обухваћено је 7% анкетираних, и осталих дјелатности 13%.

Графикон 2- Дјелатности анкетираних привредних субјеката

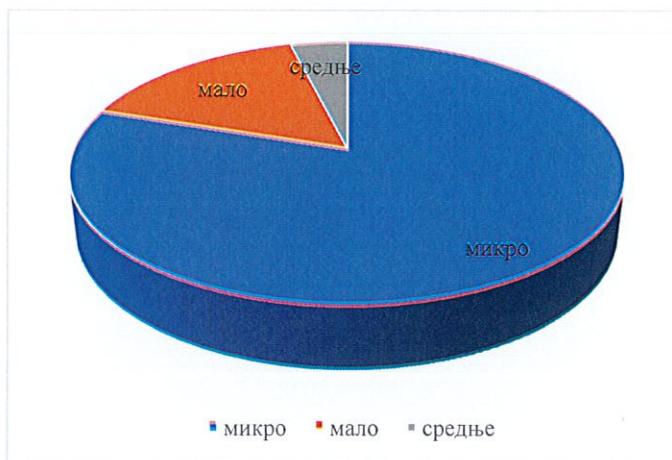
Подручје дјелатности

3. Величина предузећа

Према величини предузећа, највећи број анкетираних предузећа спада у категорију микро предузећа 80%, затим у категорију малих предузећа 16%, док у категорију средњих предузећа спада 4% предузећа.

Графикон 3- Величина предузећа према броју запослених

4. Развојни аспекти предузећа

На подручју Града Бања Лука, од 100 анкетираних предузећа присутно је :

- 37 извозно орјентисаних предузећа,
- 36 предузећа своје робе или услуге не продаје на страном тржишту, док се
- 27 предузећа није изјаснило по овом питању.

Графикон 4- Извозно орјентисана предузећа

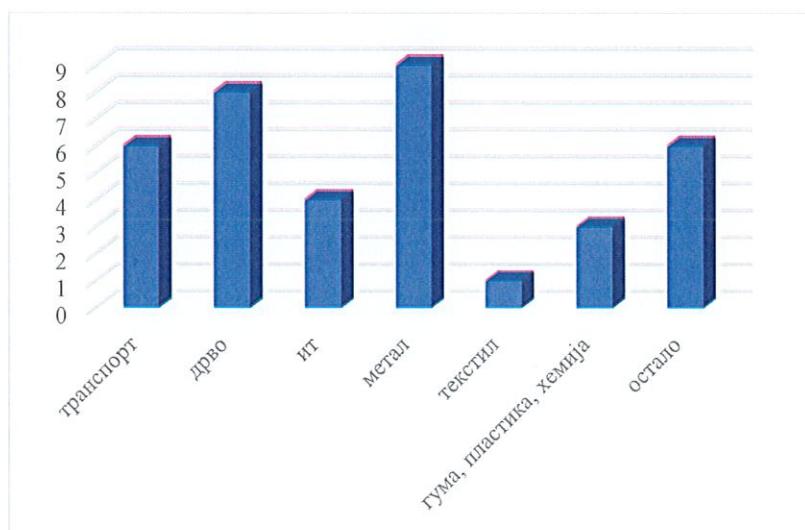

На питање о новим инвестиционим улагањима у циљу повећања производње 24% пословних субјеката је одговорило да планира нове инвестиције.

Укупна средства која планирају анкетирани привредни субјекти током 2023. године да инвестирају износе око 10 милиона КМ, а инвестиције се односе углавном на проширење производних капацитета, улагања у машине и опрему, изградњу нових објеката или проширење постојећих и слично.

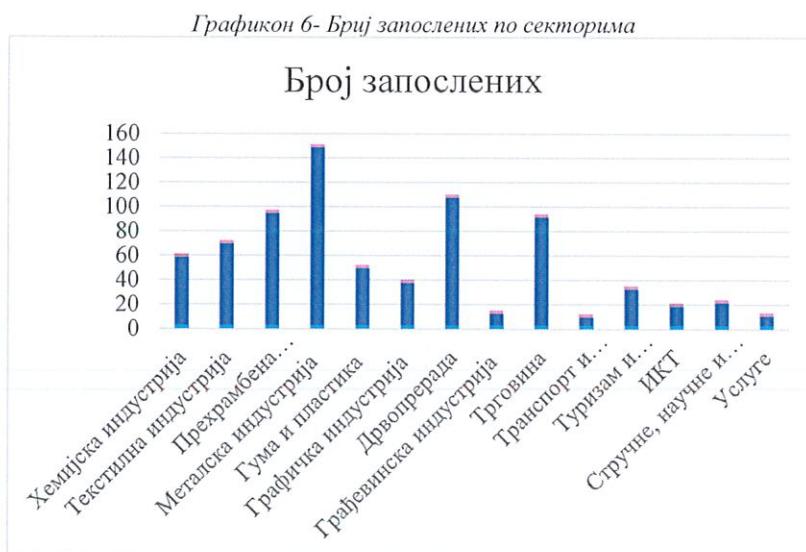
Што се тиче извозно орјентисаних предузећа од 37 предузећа који су се изјаснили као извозно орјентисани највећи извозници су у дрвопрерађивачкој и металској индустрији, те сектору информационих технологија и услуга.

Графикон 5- Извозно орјентисана предузећа у 2022. години

5. Број и структура запослених у 2022. години

На основу прикупљених података на узорку од 100 предузећа који послују на подручју Града Бања Лука тренутно је ангажовано 774 радника. На првом мјесту по броју запослених се налази прерађивачка индустрија са укупно 570 запослених, од чега металска индустрија са 149 или 19% запослених, а одмах иза ње се налази дрвопрерађивачка индустрија са 108 или 14% запослених, слиједи прехранбена индустрија која броји 95 или 12% запослених, затим текстилна индустрија са 70 или 9% запослених, хемијска индустрија са 59 или 8% и индустрија производња гуме и пластике са 50 или 7% запослених радника.

5.1. Процјене о потребама запошљавања у 2023. години

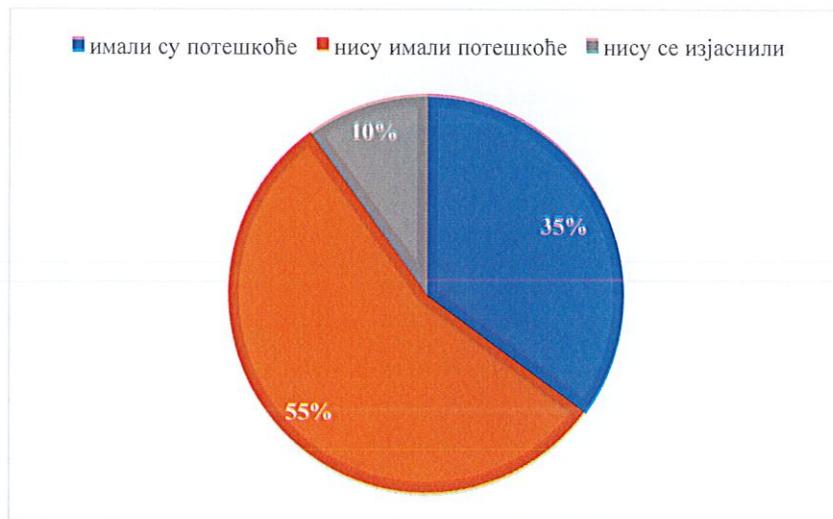
Посматрајући промјене у броју запослених у току 2022. године, 41% анкетираних привредника се изјаснило да су имали промјене у броју запослених где су запослили 105 радника (конобари, трговци, радници у дрвопреради, возачи), а отпуштено је или самовољно отишло 66 радника.

У 2023. години, 58 % анкетираних предузећа планира запослити око 145 радника разних занимања, а нека од њих су: вариоц, металостругар, бравар, лимар, грађевински техничар, комерцијалиста, трговац, информатичар, CNC оператор, столар, монтажер намјештаја, механичар, електроничар, машински техничар, машинбрвтар и остали.

5.2. Проблеми у проналажењу стручног кадра

Приликом проналажења нових радника, од 100 анкетираних испитаника 35 % анкетираних се изјаснило да су имали потешкоће с недостатком одређених професија и квалификација које су битне за развој привредног субјекта, 55 % испитаника се изјаснило да није имало и да не очекују потешкоће у проналаску стручног кадра , док 10% испитаника се није изјаснило по овом питању.

Графикон 7- Проблеми у проналаску стручног кадра

Од 35% предузећа која су се већ сусрела или очекују да ће имати проблема приликом проналаска стручног кадра испитаници наводе као главне проблеме при проналаску стручног кадра:

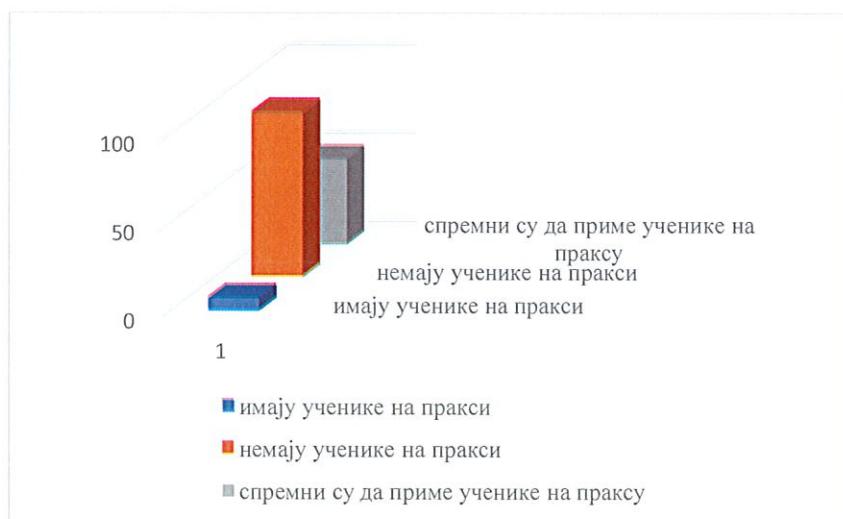
- Дефицитарно занимање (постоје у образовном систему али их нема довољно на тржишту рада),
- Незаинтересованост или немотивисаност,
- Формално образовање али без практичне употребљивости знања и вјештина и
- Недостатак радног искуства

Када су у питању дефицитарна занимања на тржишту рада, резултати анкете указују да су то прије свега занати и услужна занимања као што су: грађевински радници, вариоци, металостругари, ЦНЦ оператори, аутомеханичари, ауто-електричари, вулканизери, возачи „ц“ категорије, кројачи и шивачи, столари, монтажери намјештаја, машински и електротехничари, графички радници, програмери и други.

6. Процјена сарадње са средњим стручним школама

Процењујући интерес за сарадњу привредника са средњом школом и питање да ли тренутно имају ученике на практичној обуци , значајан број анкетираних предузећа чак 93 је изјавило да немају, али да су спремни примити ученике на практичну наставу је изјавило 48 анкетираних.

Графикон 8- Ученици на практичној настави у предузећима

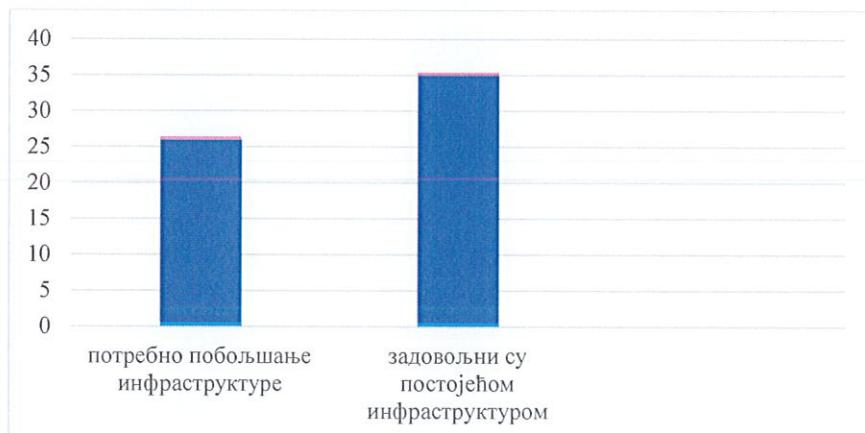
На питање којих занимања би примили ученике на праксу анкетирани привредници су одговорили као пожељно занимање: трговце, конобаре, столоваре, возаче, кухаре, фризере, пекаре, ветеринарске техничаре, те ученике металске струке.

По мишљењу привредника разлог зашто немају ученике на практичној настави највећим дијелом је у слабој комуникацији са школом, а дијелом и слабој заинтересованости ученика.

7. Пословни амбијент

Према подацима из графикаоне бр. 9, 26 % анкетираних је изјавило да је потребно побољшање инфраструктуре и да постоје проблеми са напоном и честим нестанцима електричне енергије, те истичу потребу растерећења саобраћајних гужви у граду, док 35% испитаника је задовољно са постојећом инфраструктуром, док се 39 % испитаника није изјаснило по овом питању.

Графикон 9- Задовољство корисника јавном инфраструктуром

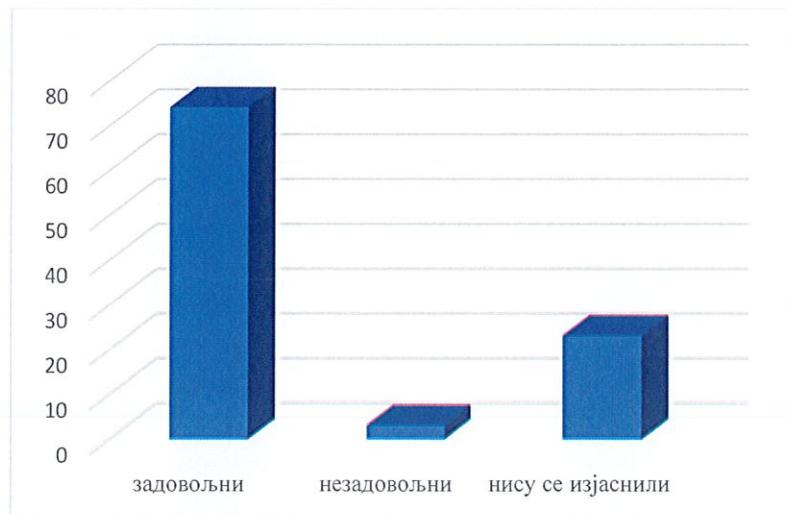

На питање, да ли сте задовољни радом комуналних предузећа 68% испитаника је задовољно радом комуналних предузећа на територији Града Бања Лука.

Мишљење привредника о раду административне службе Града Бања Лука, те као мјесту за пословање показује да је:

74% испитаника задовољно радом административне службе Града, 3% испитаника нису задовољни и 23% испитаника се није изјаснило о раду административне службе Града Бања Лука.

Графикон 10- Задовољство радом административне службе Града

На питање, да ли сте упознати са финасијском подршком привредницима Града Бања Лука, сходно приказаним резултатима на графику бр.11, 72% испитаника је упознато са финансијском подршком Града, при чему је 71% анкетираних користило неки вид подстицаја.

Графикон 11- Информисаност о финансијској подршци Града

8. Ограничавајући фактори развоја предузећа

Као фактори који имају ограничавајући и врло ограничавајући утицај на пословање анкетираних предузећа, највише се издвајају:

- проблеми у наплати потраживања,
- недостатак квалификоване радне снаге,
- слаба платежна моћ потрошача,
- нелојална конкуренција односно рад на црно и
- административне потешкоће.

8.1. Приједлози за побољшање или увођење нових линија подршке које би највише унаприједиле и олакшале пословање привредних субјеката

По мишљењу привредних субјеката који су обухваћени анкетирањем наводе се приједлози за олакшање пословања привредних субјеката:

- Програми подршке извозу,
- Програми субвенционисања и повољног кредитирања,
- Подршка за изградњу нових производних погона,
- Стимулисање продуктивности и запошљавања,
- Организовање едукативних радионица и
- Нове пословне зоне

9. РЕЗИМЕ

Истраживање о условима пословања у Граду Бања Лука, кроз које је анкетирано 100 привредних субјеката, допринијело је да се лакше сагледају њихови постојећи капацитети, могућности раста и развоја, потребе и проблеми са којима се суочавају, као и перцепција привредника о постојећим мјерама подршке и пожељним програмима односно мјерама за унапређење привредног амбијента.

Према облику организовања предузећа, у структури доминирају самостални предузетници (с.п.) – 77%, док је према дјелатности коју обављају привредни субјекти најзаступљенија је производња/прерада (31%), затим трговина (17%), грађевинском дјелатношћу (7%), транспортом (9%), услугама (9%), информацијама и комуникацијама (7%), угоститељством (7%), те остало (13%).

Према величини предузећа, највећи број анкетираних предузећа спада у категорију микро предузећа 80%, затим у категорију малих предузећа 16%, док у категорију средњих предузећа спада 4% предузећа.

Сходно резултатима анкете на подручју Града Бања Лука, од 100 анкетираних предузећа присутно је 37 извозно орјентисаних предузећа при чему су највећи извозници у дрвопрерађивачкој и металској индустрији, те сектору информационих технологија и услуга.

Када је у питању запошљавање, резултати указују да је највећа потражња за занатима и услужним занимањима. Приликом проналажења нових радника, од 100 анкетираних испитаника 35 % анкетираних се изјаснило да су имали потешкоће с недостатком одређених професија и квалификација које су битне за развој привредног субјекта. Занимања за које постоје потешкоће да се изнађу на тржишту рада су прије свега грађевински радници (зидар, тесар, армирач, вариоц), кувари, коњобари, возачи „ц“ категорије, ЦНЦ оператори и др. Као главни разлог нездовољених потреба за радницима одређених занимања истакнуто је неадекватно формално образовање кроз које се према ставовима испитаника не обезбеђује практична употребљивост знања и вјештина, као и увести што више практичне наставе у средњим школама..

Привредни субјекти су за наредну годину изразили потребу за новим радницима и исказали план да запосле 145 нових радника. Такође су планиране нове инвестиције током 2023. године при чему привредници планирају инвестирати око 10 милиона КМ, а инвестиције се односе углавном на проширење производних капацитета, улагања у машине и опрему, изградњу нових објеката или проширење постојећих.

Како позитивне околности за пословање у Граду Бања Лука истакнут је рад комуналних предузећа, те комуникација са административном службом града. Што се тиче негативних околности за пословање испитаници сматрају да је потребно побољшање инфраструктуре као и да постоје проблеми са напоном и честим нестанцима електричне енергије, те потреба растерећења саобраћајних гужви у граду.

Фактори који ограничавају утичу на пословање привредних субјеката су проблеми у наплати потраживања, недостатак квалификоване радне снаге, слаба платежна моћ

потребача, нелојална конкуренција односно рад на црно, административне потешкоће, недостатак финансијских средстава, те недостатак пословних зона.

На основу горе наведеног, препоруке за унапређење привредног амбијента су:

- Системски ријешити усклађивање наставних планова образовања са потребама привреде тако да локална управа у сарадњи са привредницима, школом и организацијама које имплементирају пројекте за запошљавање потребних кадрова, треба да води укупан процес усклађивања образовних планова и програма образовања кадра са потребама тржишта радне снаге, односно исказаним потребама послодаваца. Усклађивање образовног система са потребама привреде у циљу смањења садашњег несразмјера на тржишту рада би требала бити стална активност,
  - Пословање привредних субјекта највише би се унаприједило и олакшало кроз смањење такси и накнада, програме субвенционисања, затим организовањем већег броја едукација, као и олакшавање приступа повољним кредитима и бесповратним средствима/субвенцијама.
  - Локална управа треба редовно организовати пословна дружења са привредницима у сврху отворенијег контакта и разговора с циљем пружања разних врста помоћи привредницима,
  - Већу сарадњу градске управе са надлежним инспекцијама а везано за сузбијање нелегалног рада односно рада на црно,
  - Усагласити са надлежном службом за дистрибуцију електричне енергије уредну испоруку и редовно обавјештавање о прекидима дистрибуције,
  - Поред постојећих подстицаја за запошљавање који су усмјерени на производњу треба размотрити могућност оснивања бизнис инкубатора и пословних зона.

Број: 705/23
Датум: 05.09.2023. године